

AD 54/26

LIMITE

CONF-ME 18

STOJIMO DOKUMENTAS

Dalykas: EUROPOS SĄJUNGOS BENDROJI POZICIJA
– 8 skyrius. Konkurencijos politika

EUROPOS SĄJUNGOS BENDROJI POZICIJA

8 derybų skyrius. Konkurencijos politika

Ši Europos Sąjungos pozicija grindžiama jos bendrąja pozicija, skirta Stojimo konferencijai su Juodkalnija (AD 23/12 CONF-ME 2), ir jai taikomi Konferencijos patvirtinti derybiniai principai, visų pirma:

- bet kurios iš Šalių pareikšta nuomonė dėl derybų skyriaus neturės jokio poveikio pozicijai, kurios gali būti laikomasi dėl kitų skyrių,
- susitarimai, net jei jie daliniai, pasiekti derybose dėl skyrių, kurie turi būti nagrinėjami vienas po kito, negali būti laikomi galutiniais tol, kol nėra pasiektas bendras susitarimas,
- ir Derybų programos 24, 28, 41 ir 44 punktuose nustatyti reikalavimai.

ES ragina Juodkalniją tęsti teisės aktų derinimo su ES *acquis* procesą, atkreipdama dėmesį į tai, kad iki Juodkalnijos įstojimo į ES dienos gali išsigaliooti papildoma *acquis*, ragina užtikrinti veiksmingą jos įgyvendinimą bei vykdymo užtikrinimą ir dar iki įstojimo suformuoti tokią politiką bei parengti tokias priemones, kurios būtų kuo artimesnės ES politikai ir priemonėms.

ES atkreipia dėmesį į tai, kad Juodkalnija savo derybinėse pozicijose AD 8/19 CONF-ME 1 ir AD 14/26 CONF-ME 11 pripažįsta 8 skyriaus *acquis*, galiojusią 2026 m. balandžio 1 d., ir tai, kad Juodkalnija pareiškia, kad bus pasirengusi šią *acquis* įgyvendinti ne vėliau kaip savo įstojimo į Europos Sąjungą dieną.

Antimonopolinės taisyklės ir bendrovių susijungimai

Kalbant apie Juodkalnijos teisės aktų sistemą, ES mano, kad Juodkalnijos naujasis Konkurencijos apsaugos įstatymas, priimtas 2026 m., ir įgyvendinimo teisės aktai yra suderinti su SESV 101, 102 ir 106 straipsniais, Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1/2003, Direktyva (ES) 2019/1 ir kita *acquis* antimonopolinių taisyklių ir bendrovių susijungimų srityse. Be to, 2026 m. priimtas Įstatymas dėl žalos, patirtos dėl konkurencijos pažeidimo rinkoje, atlyginimo procedūrų yra suderintas su Direktyva 2014/104/ES. Priimtais įvairiais antrinės teisės aktais pagal Konkurencijos apsaugos įstatymą užtikrinamas tolesnis suderinamumas su taikytina *acquis*, susijusia su antimonopolinėmis ir bendrovių susijungimų priemonėmis. ES pažymi, kad naujuoju Konkurencijos apsaugos įstatymu atsisakoma Konkurencijos apsaugos agentūros (toliau – KAA) taikytos sprendimų priėmimo sistemos, susijusios su individualiais prašymais taikyti išimtį, laikantis ES *acquis* konkurencijos apsaugos srityje. Be to, įstatymu KAA suteikiami pakankami įgaliojimai reikalauti nutraukti pažeidimą, taikyti laikinas priemones ir priimti įsipareigojimus; KAA taip pat suteikiami įgaliojimai skirti periodines baudas, taip pat siūlyti Nusižengimų teismo skirtinų baudų dydį. Juodkalnija turi toliau stebėti, kaip plėtojama *acquis*, ir atitinkamai užtikrinti, kad teisės aktai būtų suderinti laiku, taip pat turi toliau derinti savo teisės aktus, pavyzdžiui, su nuostatomis, kurios gali būti įgyvendintos tik po įstojimo į ES (pvz., tarpvalstybinio bendradarbiavimo nuostatos pagal Direktyvą (ES) 2019/1).

ES pažymi, kad bėgant metams buvo sustiprinti nusižengimų teismų gebėjimai ir kad palaipsniui buvo pasiekta rezultatų vykdant veiksmingus ir efektyvius teisminius tyrimus bendradarbiaujant su KAA ir imantis tolesnių veiksmų dėl nustatytų pažeidimų, be kita ko, kai tikslinga, taikant atgrasomąsias sankcijas.

ES pažymi, kad kompetentingos institucijos konkurencijos politikos srityje, visų pirma KAA, turi pakankamus administracinius gebėjimus – tai užtikrinti padeda didėjantys metiniai KAA biudžetai. ES palankiai vertina ryžtingus Juodkalnijos veiksmus šioje srityje, visų pirma tai, kad įdarbinta daugiau bylų tvarkytojų ir jiems surengti mokymai. ES pažymi, kad 8 derybų skyriaus kontekste buvo priimtas Administracinių gebėjimų stiprinimo veiksmų planas, kuriuo nustatytas patikimas planas dėl tolesnio būtino KAA ir susijusių ministerijų personalo įdarbinimo, taip pat intensyvesni mokymai ir biudžetiniai įsipareigojimai iki įstojimo dienos. Be to, ES palankiai vertina sukurtą (be kita ko, bendradarbiaujant su Juodkalnijos teisminių institucijų ir valstybės prokuratūros darbuotojų mokymo centru) teisėjų mokymo sistemą.

Valstybės pagalba

Kalbant apie Juodkalnijos valstybės pagalbą reglamentuojančių teisės aktų sistemą, ES mano, kad Valstybės pagalbos kontrolės įstatymas, priimtas 2025 m., ir atitinkami antrinės teisės aktai yra suderinti su SESV 107 ir 108 straipsniais ir atitinkama ES valstybės pagalbos *acquis*. Šiuo įstatymu užtikrinamas tinkamas teisinis suderinimo su valstybės pagalbos *acquis* statusas, be kita ko, kiek tai susiję su Valstybės pagalbos taisyklių sąrašo taisyklių sąvadu. Panašiai kaip antimonopolinių taisyklių ir bendrovių susijungimų atveju, Juodkalnija turi toliau stebėti, kaip plėtojama valstybės pagalbos *acquis*, ir atitinkamai užtikrinti, kad jos teisės aktai būtų su šia *acquis* laiku suderinti ir prie jos toliau pritaikomi.

ES atkreipia dėmesį į tai, kad Konkurencijos apsaugos įstatymu numatytas valstybės pagalbos institucijos veiklos nepriklausomumas, to pasiekiant KAA įgaliojimų išplėtimu, kad jie apimtų valstybės pagalbos kontrolę.

ES palankiai vertina tai, kad Juodkalnija sustiprino KAA administracinius gebėjimus valstybės pagalbos kontrolės srityje, visų pirma įdarbindama daugiau bylų tvarkytojų. ES atkreipia dėmesį į laipsnišką vykdymo užtikrinimo rezultatų raidą, akcentuodama *ex ante* pranešimus ir kontrolę, ir atkreipia dėmesį į palaipsniui tobulinamą valstybės pagalbos kontrolės sistemą ir gerą valstybės pagalbos teikėjų informuotumą tiek centrinės, tiek vietos valdžios institucijose. ES taip pat palankiai vertina plačios aprėpties KAA organizuojamą veiklą, kuria siekiama didinti valstybės pagalbos teikėjų ir įmonių informuotumą, taip pat pastangas užmegzti ryšius konkurencijos ir valstybės pagalbos temomis su universitetų teisės, ekonomikos ir politikos fakultetais.

ES taip pat palankiai vertina sukurta ir veikiančią valstybės pagalbos *ex ante* kontrolės ir *ex post* stebėsenos sistemą Juodkalnijoje. ES pažymi, kad kompetentinga institucija – KAA – sudėtingais atvejais gali atlikti pagalbos priemonių suderinamumo vertinimą ir prireikus nurodyti išieškoti neteisėtą valstybės pagalbą. ES pažymi, kad Juodkalnija palaipsniui pasiekė geresnių ir apskritai tinkamų vykdymo užtikrinimo rezultatų šioje srityje, ir ragina Juodkalniją toliau dėti pastangas ir toliau gerinti padėtį bei siekti rezultatų šioje srityje.

Atsižvelgdama į konkrečius **valstybės pagalbos tyrimus**, susijusius su galimai nesuderinama pagalba, suteikta **oro linijų sektoriuje**, visų pirma bendrovei „Montenegro Airlines“, ES pažymi, kad 2019–2024 m. laikotarpiu Juodkalnija atliko keturis oficialius tyrimus *ex officio*, susijusius su visa nuo 2012 m. suteikta galima valstybės pagalba (vienas iš jų susijęs su 2019 m. Įstatymu dėl investicijų į bendrovės „Montenegro Airlines“ konsolidavimą ir plėtrą) ir paskelbė tris sprendimus dėl nesuderinamos valstybės pagalbos išieškojimo, be kita ko, dėl išieškojimo klausimų nemokumo kontekste. ES taip pat palankiai vertina tai, kad KAA ėmėsi iniciatyvos dėl papildomų veiksmų, t. y. be jų, kurie jau numatyti pirminiame prašyme pagal derybų skyriaus uždarymo kriterijų, pvz., ištirti klausimą dėl bendrovės „Montenegro Airlines“ ir naujojo nacionalinio oro vežėjo „ToMontenegro“ veiklos ekonominio tęstinumo (nutraukimo) ir klausimą dėl pastarajai bendrovei galbūt suteiktos valstybės pagalbos. ES nuomone, pirmiau minėtais tyrimais *ex officio* KAA inicijavo būtinus tyrimus ir procedūrinius veiksmus, kurie buvo būtini šioje svarbioje byloje. Nors ir suprasdama, kad bankroto procedūros Komerciniame teisme gali trukti ilgai, ES prašo Juodkalnijos kas šešis mėnesius pranešti apie visus pokyčius, dėl kurių gali būti veiksmingai išieškota nesuderinama valstybės pagalba toje byloje, taip pat apie visapusišką vertinimą, susijusį su bendrovės „Montenegro Airlines“ ir naujojo nacionalinio oro vežėjo „ToMontenegro“ veiklos ekonominiu tęstinumu (nutraukimu), be kita ko, apie pastarajai bendrovei galbūt suteiktą valstybės pagalbą.

Kalbant apie aliuminio sektoriaus bylą, visų pirma bendrovę „Kombinat Aluminijuma Podgorica“ (KAP), ES pažymi, kad 2014 m. jos turtą perėmė Tivate esanti „Politropus Alternative“ d.o.o. ir Nikšičiuje esanti „Uniprom“ d.o.o. 2016 m. kovo 11 d. sprendime Valstybės pagalbos kontrolės komisija padarė išvadą, kad tarp KAP ir naujųjų jos turto savininkų veiklos ekonominio tęstinumo nėra. „Uniprom“ tęsė aliuminio lydymo veiklą mažesniu mastu, tačiau 2021 m. gruodžio mėn. savo veiklą faktiškai nutraukė. ES atkreipia dėmesį į Valstybės pagalbos kontrolės komisijos specialaus vertinimo išvadą, kad „Uniprom“ nesuderinama valstybės pagalba nepasinaudojo.

Kalbant apie bylą, susijusią su transporto infrastruktūra, visų pirma su Baro-Boljarės greitkelio, ES atkreipia dėmesį į KAA išvadas dėl nesuderinamos valstybės pagalbos nebuvimo finansuojant Smokovaco-Mateševio ir Mateševio-Andrijevicos atkarpų tiesimą ir pastarųjų komercinį naudojimą, visų pirma kiek tai susiję su valstybės įmone „Monteput“.

Kalbant apie bendrą vykdymo užtikrinimą, ES palankiai vertina KAA rezultatus nustatant ir tiriant galimos nesuderinamos pagalbos atvejus ir vykdant tolesnę veiklą, susijusią su tokios pagalbos išieškojimu. ES ragina Juodkalniją toliau tinkamai registruoti suderinamą ir nesuderinamą valstybės pagalbą specialiuose valstybės pagalbos registruose ir metinėse valstybės pagalbos ataskaitose.

Kalbant apie valstybės pagalbą žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriuose, ES remiasi Europos Sąjungos bendrosiomis pozicijomis atitinkamai dėl 11 skyriaus: žemės ūkis ir kaimo plėtra (AD 22/25 CONF-ME 9/25) ir dėl 13 skyriaus: žuvininkystė (AD 21/25 CONF-ME 8/25) uždarymo.

Pagalbos, kuriai taikomas šis skyrius, klausimu ES primena, kad pagal SESV 108 straipsnio 1 dalį esamoms pagalbos priemonėms taikoma kontrolės procedūra, pagal kurią Komisija, bendradarbiaudama su atitinkama valstybe nare, prireikus gali siūlyti esamos pagalbos priemonės pakeitimus, kad būtų užtikrintas tos pagalbos suderinamumas su vidaus rinka.

Tiek, kiek Juodkalnija nori, kad pagalbos priemonės, kurios buvo pradėtos taikyti iki įstojimo dienos ir bus toliau taikomos po įstojimo dienos, būtų laikomos esama pagalba, kaip tai suprantama SESV 108 straipsnio 1 dalyje, ES prašo Juodkalnijos sudaryti tokių pagalbos priemonių, kurias KAA laiko suderinamomis su *acquis*, sąrašą ir perduoti šį sąrašą Komisijai peržiūrėti.

Sąrašė turi būti nurodyta ši informacija, pateiktina konkrečia Komisijos nustatyta ataskaitos forma:

- visos pagalbos priemonės (tiek pagalbos schemas, tiek individuali pagalba), kurios i) buvo pradėtos taikyti iki įstojimo dienos ir kurios bus taikomos po įstojimo dienos; ii) kurias yra įvertinusi KAA; ir iii) kurios, KAA sprendimu, yra suderinamos su *acquis*;
- bet kokia informacija, kuri yra svarbi Komisijai vertinant sąrašė nurodytų pagalbos priemonių suderinamumą.

Iki įstojimo dienos sąrašas turėtų būti reguliariai atnaujinamas.

Į sąrašą įtraukta pagalba, dėl kurios suderinamumo Komisijai, ją peržiūrėjus, nekilo rimtų abejonių, po įstojimo dienos bus laikoma esama pagalba.

ES informuoja Juodkalniją, kad pagalbos priemonės, pradėtos taikyti daugiau kaip prieš dešimt metų iki įstojimo dienos, visada bus laikomos esama pagalba.

Į Stojimo sutartį bus įtraukta nuoroda į esamos pagalbos priemonių sąrašą ir į jo rengimo procedūrą (vadinamasis esamos pagalbos mechanizmas).

Visos po įstojimo dienos tebetaikomos valstybės pagalbos priemonės, kurios pagal pirmiau aprašytą procedūrą nebuvo nustatytos kaip esama pagalba, nuo įstojimo dienos laikomos nauja pagalba. Po įstojimo tokios naujos pagalbos priemonės bus taikomos su sąlyga, kad Juodkalnija apie jas bus pranešusi pagal SESV 108 straipsnį ir Komisija bus nustačiusi, kad pagalbos priemonės yra suderinamos su vidaus rinka.

Liberalizavimas

Liberalizavimas ES pažymi, kad Juodkalnija valstybinių komercinio pobūdžio monopolijų, numatytų SESV 37 straipsnyje, neturi ir kad Konkurencijos apsaugos įstatymas ir Valstybės pagalbos kontrolės įstatymas taikomi valstybėms įmonėms arba įmonėms, kurioms suteiktos specialios ar išimtinės teisės, išskyrus atvejus, kai jų taikymas trukdytų vykdyti bendros ekonominės svarbos veiklą, ir kurioms patikėta vykdyti tokią veiklą vadovaujantis SESV 106 straipsniu.

ES pažymi, kad pirmiau aprašytų elementų užbaigimas atitinka dokumente AD 2/20 CONF-ME 1 išdėstytus derybų skyriaus uždarymo kriterijų reikalavimus.

* * *

Atsižvelgdama į pirmiau pateiktas pastabas, ES pažymi, kad šiame etape tolesnės derybos dėl šio skyriaus nėra būtinos.

Iki Juodkalnijos įstojimo bus toliau stebima, kaip Juodkalnija laikosi savo įsipareigojimų ir kokią pažangą ji daro derindama savo teisės aktus su *acquis* ir ją įgyvendindama. ES pabrėžia, kad ji ypač daug dėmesio skirs visų konkrečių pirmiau minėtų klausimų stebėsenai, kad būtų užtikrintas visiškas Juodkalnijos teisės aktų suderinimas su šio skyriaus *acquis*, taip pat administraciniai gebėjimai, reikalingi jos veiksmingam įgyvendinimui ir vykdymui užtikrinti. Ypač daug dėmesio reikia skirti šio skyriaus ir kitų derybų skyrių sąsajoms. Juodkalnijos teisės aktų atitikties *acquis*, jos įgyvendinimo ir kitų derybų skyriaus uždarymo kriterijų įvykdymo galutinį įvertinimą bus galima atlikti tik vėlesniame derybų etape. ES prašo Juodkalnijos ne tik pateikti visą informaciją, kurios ES gali prireikti deryboms dėl šio skyriaus ir kuri turi būti pateikta Konferencijai, bet ir Stabilizacijos ir asociacijos tarybai reguliariai raštu teikti išsamią informaciją apie *acquis* įgyvendinimo ir administracinių gebėjimų stiprinimo pažangą.

Atsižvelgdama į visas pirmiau išdėstytas aplinkybes, ES tinkamu metu prireikus vėl svarstys šio skyriaus klausimus.

ES atkreipia dėmesį į tai, kad Juodkalnija savo derybinėse pozicijose AD 8/19 CONF-ME 1 ir AD 14/26 CONF-ME 11 pripažįsta 8 skyriaus *acquis*, galiojusią 2026 m. balandžio 1 d. ES taip pat pažymi, kad Juodkalnija yra pareiškusi, jog tęs teisės aktų derinimo su *acquis* procesą ir ne vėliau kaip nuo savo įstojimo į Europos Sąjungą bus pasirengusi ją įgyvendinti.

Be to, ES primena, kad nuo 2026 m. balandžio 1 d. iki derybų pabaigos gali atsirasti naujos *acquis*.